



CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA

Prva slovenska založba

ENEJ SILVIJ PICCOLOMINI – PIJ II.: ZGODNJI HUMANISTIČNI SPISI IN
ZAPISI O SLOVENSLEM OZEMLJU



Podatki o knjigi

- Naslov: Zgodnji humanistični spisi in zapisi o slovenskem ozemlju
- Avtor: Enej Silvij Piccolomini – Pij II.
- Uredila in spremno študijo napisala: mag. Jan Dominik Bogataj in mag. Anja Božič
- Prevedla: mag. Jan Dominik Bogataj (*O bedi dvorjanov, Pismo Johannu von Eychu, O Evropi, Pisma*) in mag. Anja Božič (*Hrizida, Zgodba o dveh zaljubljenih, Zdravilo za ljubezen, Hanibalovo pismo, Listine*)
- Recenzenta: dr. Marko Marinčič (UL FF) in dr. Aleš Maver (UM FF)
- Knjižna urednica: dr. Tanja Ozvatič
- Format: 135 mm x 210 mm
- Vezava: trda s ščitnim ovitkom
- Število strani: 320
- ISBN: 978-961-278-725-7
- Cena: 35 EUR
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba. Izdajo knjige je podprla ustanova Aeneas-Silvius-Stiftung iz Basla.
- Leto izdaje: 2024

Kontakt

Uredništvo

T 03 426 48 00

urednistvo@celjska-mohorjeva.si

Največji papež med literati in največji literat med papeži

Enej Silvij Piccolomini (1405–1464), poznejši papež Pij II., je med vsemi Petrovimi nasledniki v zgodovini gotovo najbolj povezan z današnjim slovenskim ozemljem. V knjigi so predstavljeni in prevedeni številni dokumenti, ki prikazujejo, kako je v različnih vlogah vplival na ta prostor: kot tajnik cesarja Friderika III. (1444–1447), škof v Trstu (1447–1450) in eden glavnih akterjev pri ustanovitvi ljubljanske škofije (1462–1463). Precej manj pa je Piccolomini v naši kulturni zavesti poznan kot humanist izrednega formata in izvrsten literarni ustvarjalec. Gotovo je vrednost pričujočega Pijevega gradiva dejstvo, da dobivamo v slovenščini vse temeljno gradivo Italijanovega opusa, vezano na današnji slovenski prostor, za posladek pa še njegove najbolj sočne strani.

»Jan Dominik Bogataj in Anja Božič sta pripravila pravo knjižno poslastico, ki bo lahko nagovorila precej različne bralce. Z izborom besedil« v slovenskem prevodu iz latinščine »sta namreč omogočila, da podoba tega značilnega moža 15. stoletja stopi pred bralca v vsej svoji kompleksnosti in večplastnosti. Če bi se poigrali s podobo, ki jo je ob koncu svojega življenja vsaj na zunaj uporabljal Piccolomini sam, bi rekli, da prvi del knjige predstavlja Eneja, drugi pa Pija« (iz recenzije dr. Aleša Mavra).

Izbor prvega dela se začne s Piccolominijevima najbolj razpinitima literarnima besediloma, *Zgodbo o dveh zaljubljenih* in s komedijo *Hrizida*, sledita besedili *Zdravilo za ljubezen* in *Hanibalovo pismo*. Satirični spis *O bedi dvorjanov* je »ena sama humoristična gesta, s katero avtoironični dvorjan Enej Silvij postavi spomenik svoji intelektualni odprtosti in človeški veličini« (iz recenzije dr. Marka Marinčiča). Prvi del zaključí *Pismo Johannu von Eychu*, pravniku in vojvodskemu svetovalcu, ki je bilo prvič objavljeno šele leta 2012.

»Drugi del kaže (poznejšega) papeža v precej resnejši luči, pogosto ob opravljanju uradnih (celo uradniških) opravil. Vendar videz vsaj deloma vara, saj se v istem delu

skriva »sladkorček«, ki utegne biti za slovenskega bralca (ob žgečkljivih prizorih zlasti iz *Hrizide*, seveda) najzanimivejši. Gre za obsežen izbor iz vplivnega Piccolominijevega dela *O Evropi*, iz katerega je njegov opis ustoličevanja koroških vojvod na sončni strani Alp že zdavnaj našel pot v čitanke za latinščino, a doslej še ni bil v celoti preveden in ne postavljen v širši kontekst spisa« (Aleš Maver). Zdi se neverjetno, »da poglavje, ki ga je Piccolomini v omenjenem delu posvetil Koroški, ni bilo v slovenščino še nikoli v celoti prevedeno. Avtorja te dragocene knjige sta vrzel zapolnila in dodala tudi prevode drugih poglavij, ki se dotikajo sedanjega slovenskega in bližnjih ozemelj. Z doslej neobjavljenimi ali neznanimi besedili sta dopolnila dokumentacijo o Piccolominijevih stikih z našimi kraji. Ta je zdaj dostopna na enem mestu« (Marko Marinčič). Ta del zaokrožujejo izbrana *Pisma iz Ljubljane* in vse *Listine* s Piccolominijevim podpisom, ki se tičejo njegovih posegov na današnjem slovenskem ozemlju.

Komentarji obeh prevajalcev tako ob zgodovinskih dokumentih in spisih kot ob leposlovnih delih »odpirajo vrata k številnim za razumevanje Piccolominijevega humanizma bistvenim navezavam na antiko. Po drugi strani sta ločeni spremni besedili /.../ zastavljeni izrazito problemsko in postavljata pod vprašaj marsikatero navidezno gotovost o »glavnem junaku« izbora, njegovem delu in njegovih namenih. Kažeta nam, da je Eneja in Pija ločiti veliko težje, kot bi se morda utegnilo zdeti na prvi pogled« (Aleš Maver).

Tudi po mnenju recenzenta dr. Marka Marinčiča gre »vsekakor za ključen prispevek k slovenskemu poznavanju intelektualne, kulturne, državopolitične in cerkvenopolitične zgodovine renesančnega obdobja.«

Avtorji



Enej Silvij Piccolomini (18. 10. 1405, Siena – 14. 8. 1464, Ancona), kasnejši papež Pij II., je v mladosti na očetovo željo študiral pravo, hkrati pa strastno požiral besedila klasikov in kmalu tudi sam začel pisati. Postal je eden vodilnih humanistov 15. stoletja. Njegova nadarjenost je zasijala že na koncilu v Baslu (1431–1443), kjer je bodočega cesarja Friderika III. tako očaral, da ga je povabil na dvor kot dvornega pesnika in tajnika v cesarski pisarni. Leta 1445 je prejel mašniško posvečenje. Kot uspešen pogajalec med cesarjem in papežem je bil maja 1447 imenovan za tržaškega škofa in posvetil nekatere cerkve na slovenskem ozemlju, hkrati pa je še vedno nastopal kot diplomat za Friderika III. Leta 1456 je bil imenovan za kardinala in leta 1458 izvoljen za papeža. Že kot kardinal je cesarju Frideriku III. svetoval, naj ustanovi ljubljansko škofijo, do česar je prišlo 6. 12. 1461, 6. septembra prihodnjega leta pa je sam, že kot papež Pij II., ustanovitev tudi potrdil. Ljubljani je podelil status »odličnega mesta«, cerkev sv. Nikolaja povzdignil v stolnico in za prvega ljubljanskega škofa imenoval Sigismunda Lamberga. Kot papež je bil med drugim poznan po svojih prizadevanjih za križarsko vojno, hkrati pa tudi za spravo med zahodno in vzhodno krščansko Cerkvijo.



Jan Dominik Bogataj OFM je sodelavec pri Inštitutu za patristične študije *Victorinianum* na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Po magisteriju na TEOF UL, diplomu iz bibličnih študij v Jeruzalemu (*Studium Biblicum Franciscanum*) in opravljenem licenciatu iz patristične teologije in znanosti na Patrističnem inštitutu *Augustinianum* (Papeška lateranska univerza v Rimu) sedaj na isti ustanovi končuje doktorat. Posveča se raziskovanju in prevajanju zgodnjekrščanske in srednjeveške književnosti.



Anja Božič je doktorska študentka Srednjeevropske univerze na Dunaju (CEU), kjer pripravlja doktorat na temo humanističnih panegirikov v čast svetemu Hieronimu. Pred tem je na Filozofski fakulteti UL magistrirala iz neobjavljenega prevoda Ovidijevih *Metamorfoz* pisatelja Jože Lovrenčiča, nato pa na Srednjeevropski univerzi opravila dodaten magisterij z delom o govorih v čast svetemu Hieronimu Petra Pavla Vergerija Starejšega. Humanistični književnosti se posveča tudi kot prevajalka, hkrati pa se ukvarja z raziskovanjem srednjeveškega in renesančnega rokopisnega gradiva.